

DATE NOI PRIVIND RĂSTIMPUL VIENEZ AL ISTORICULUI ION SÂRBU

STELIAN MANDRUT

Universitatea din Viena, ca de fapt și alte instituții de învățământ superior austriac, a reprezentat un element important în încercarea tineretului studios din Principatele Române și Transilvania, mai cu seamă în a doua jumătate a veacului al XIX-lea, de a acumula cele mai viabile noutăți în domeniul cunoașterii spirituale din variate arii de specialitate. Îndeosebi după instituirea compromisului dualist, românii din Transilvania și Banat au utilizat posibilitatea oferită de capitala Imperiului, atât drept o recunoaștere a valorii deosebite a acestuia în plan cultural sub raportul instituțiilor universitare tradiționale, cât mai ales ca o reacție la adresa politicii Pestei pe tărâmul învățământului superior, cu precădere față de reprezentanții popoarelor nemaghiare¹.

Recente cercetări efectuate în ordonanțe și bogata arhivă a „Almei Mater Rodolphina“ au permis depistarea unui imens și edificator material cu privire la studenții români pentru intervalul anilor 1867—1918, segment temporal căruia i s-a cadrat și studierea matricolelor universitare ale studentului bănățean Ion Sîrbu, dar, mai ales, frunzărirea și xeroxarea dosarului său de doctorat.

Majoritatea exegeților vieții dar mai ales și activității sale² pe cele trei coordonate strict delimitate, respectiv perioada studenției la Jena și Viena, epoca redactării tezei de doctorat în capitala Imperiului și acasă la Rudăria, apoi susținerea ei la finele secolului trecut, ca și truda neos-toită la strângerea și elaborarea monografiei despre Mihai Viteazul, au remarcat în mod just succesiunea acestor momente distincte și notabile în demersul științific realizat de tânărul studios și dornic a se perfecționa în tainele muzei Clio.

Parcursul critică a aprecierilor existente până în prezent în legătură cu anii studenției efectuați de Ion Sârbu, ne obligă la amendarea necesară, prin corective, a celor rostite în scris până acum, îndeosebi în baza comparației cu cele cuprinse „manu propria“ de subiectul analizat în restituirea documentară propusă de noi în Anexă (I, II, V).

Cel dintâi nominalizat, T. Șuta (1929), menționează cele trei semestre urmate de I. Sârbu la Jena și profesorii audiați la Viena la fel se exprimă și L. Predescu (1940), amintind de o dublă frecvență în istorie și tehnologie la Jena; redând epistolarul dintre I. Sârbu și conducerea societății „Transilvania“, I. Ionașcu (1970) relevă două semestre la Jena, începând cu anul 1887, înscrierea la Viena în toamna lui 1889, ca și primăvara anului următor, drept ultim semestru urmat; în prefața ediției retipărite din Mihai Viteazul în 1976, Șt. Ștefănescu înserează data de 8 noiembrie 1886 ca un ferm indiciu pentru înscrierea studentului I. Sârbu

la Jena, ca și anul 1888 în continuarea studiilor la Viena, pe câtă vreme L. Smeu (1976) stabilește în mod cert două elemente de datare (1886—1888) (Jena) și 1889—1899 (!) pentru Viena; teologul M. Bănescu (1980) face referire la doi ani de teologie protestantă studiați la Jena și Viena, respectiv 1887—1888, semestru I la Jena și cel următor la Viena, în vreme ce M.B. Băbiu (1982) menționează aceeași specializare în teologie, cu frecvența la Jena între 1887—1888 și Viena în vara anului următor. În sfârșit, învățătorul pensionar V. Nemiș (1985), originar din comuna natală a istoricului Ion Sîrbu, cel mai avizat cunoscător al avaturilor fondului documentar în cauză, procedează la cele mai corecte aprecieri în acest sens, adică, durata de un an pentru studiul urmat la Jena, septembrie 1887, înscrierea la Viena, anul doi frecventat în continuare, retragerea la Rudăria între primăvara lui 1888 și toamna lui 1889, precum și revenirea ulterioară la Universitate, îndeosebi în urma bursei dobândite de la societatea „Transilvania“ pentru răstimpul dintre 1 octombrie 1889—31 decembrie 1891 de fapt corespunzător anilor II, III și IV de studiu³.

Întreaga paletă de autori trecuți în revistă au oferit date succinte despre conjunctura existenței studentului I. Sârbu la Jena și apoi la Viena, cursurile și seminariile frecventate, profesorii audiați cu precădere, examenele și colocviile susținute, greutatea materiale inerente, solicitările continue în acest sens ale burselor „Gojdu“ și „Transilvania“, pendulările temporare între Viena — Rudăria și retur.

Dosarul personal de doctorat al istoricului I. Sârbu, depistat în arhiva Universității vieneze și redat acum în întregime în ANEXA, înfățișează, datorită pieselor incluse (Nr. I—V), date certe în legătură cu anii de studiu la Jena (trei semestre), la Viena (cinci semestre), ca și cu marea majoritate a cadrelor universitare audiate în anii respectivi. O schemă rezumativă pentru ilustrarea frecvenței studentului pe durata celor patru ani universitari (respectiv opt semestre) s-ar prezenta astfel: Jena, semestrul de iarnă 1886—1887, cel de vară 1887 și următorul de toamnă, 1887—1888, cu amendamentul că nu deținem elemente sigure privind participarea integrală la toate cursurile enunțate. Aproape identică se prezintă situația studentului I. Sârbu în cazul frecvenței la Facultatea de filosofie din cadrul Universității vieneze, cu mai multe lacune, datorate unui context de motive obiective și subiective, materiale și umane: înscrierea în semestrul de vară 1888⁴, urmat de cel de iarnă 1888—1889, de vară 1889, de iarnă 1889—1890, de vară 1890. Anul următor este clar menționat drept punct de plecare la Rudăria după absolvirea facultății în august 1890. Oricum, continuitatea scrierii, chiar cu riscul unei absențe îndelungate de la cursuri, se dovedea acum vitală în vederea putinței participării la admiterea pentru doctorat, fapt care va uzita deseori I. Sârbu și care va apare, inevitabil, drept un laitmotiv al epistolarului schimbat cu diriguitorii societății „Transilvania“.

Chestiunea stabilirii unor repere sigure vizând existența și acțiunea doctoratului I. Sârbu în anii ultimului deceniu al veacului XIX-lea rămâne pătrunsă de lacune, comparativ cu cea a studenției, descifrată relativ, datorită materialului documentar minim păstrat, dar și a necunoașterii legislației austriece referitoare la condițiile admiterii la doctorat, ale elaborării tezei, a susținerii acesteia și a tuturor examenelor aferente.

Același micromonograf T. Șuta (1929) amintește anul 1899 ca punct terminus și calitatea dobândită de „doctor în istorie și filosofie”; C. Ru-deanu (1937) menționează titulatura de „magna cum laudae”; L. Predescu organizează doar pentru un simplu doctorat, anume în istorie; I. Ionașcu (1970) se referă doar la anul tipăririi tezei; același lucru îl execută și Șt. Ștefănescu (1976, 1922), iar L. Smeu (1976) subliniază tot un titlu de doctor în istorie; M.B. Băbiu (1982) se referă și la ecoul tezei de doctorat în literatura de specialitate iar V. Nemiș (1985) stabilește corect titlul obținut de I. Sârbu, anume de „doctor în filosofie” în baza actului inedit redat dar inexact datat pentru 15 februarie 1899, în loc de 15 februarie 1901, când a avut de fapt loc festivitatea de „promovare”⁵.

Nu putem și nici nu avem intenția de a intra în detaliile trudei desfășurate vreme de ani în șir la elaborarea tezei de doctorat cu subiectul intitulat „Relațiile externe ale lui Matei Vodă Basarab. 1632—1654. Partea întâia până la 1637”, începută la imboldul profesorului Alfons Huber și diriguată de același mentor până la susținerea ei înaintea comisiei formate din doi referenți, dintre care unul era cel pomenit mai sus. Corespondența doctorului I. Sârbu cu funcționarii societății, „Transilvania” reflectă sugestiv întreg eşichierul de faze prin care a trecut autorul în acțiunea de redactare întreprinsă într-o prea mică măsură la Viena și într-alta extinsă la Rudăria între anii 1890—1896⁶.

Documentele prezentate în anexă subliniază faptul că I. Sârbu și-a definitivat teza de doctorat în întregime până în luna martie 1896 din care primele trei capitole au fost supuse lecturii și aprecierii critice a comisiei examinatoare, cu un verdict pozitiv emis în 27 martie și acceptat de decanatul facultății în 8 aprilie 1896, din care primele trei capitole au fost supuse lecturii și aprecierii critice a comisiei examinatoare, cu un verdict pozitiv emis în 27 martie și acceptat de decanatul facultății în 8 aprilie 1896, în sensul că doctorandul, conform stipulațiilor ordonanței de doctorat, se putea prezenta la examenele următoare, cele finale, numite „riguroase”⁷. Deci, ca o primă concluzie, se poate afirma că cele trei capitole ale tezei de doctorat au fost validate de comisie în primăvara anului 1896, conducând la faptul că doctorandul I. Sârbu să nu mai aibă nici un fel de piedică în urmarea căii superioare de examinare (Vezi ANEXA 1, 5). Nu putem înțelege, așadar, cum în contextul dat, a putut interveni o amânare de aproximativ doi ani, mai ales că cele trei probe susținute la 11 iulie 1898 aveau menirea să certifice calitățile de cercetare ale autorului lucrării discutate⁸. Probabil că alte motive de natură subiectivă și obiectivă, rămase în continuare necunoscute, au împiedicat demersul efectuat de Ion Sârbu. La fel de inexplicabil ne apare intervalul de peste un an, până în toamna anului 1899, după absolvirea celor două examene orale în 14 iunie 1899 și până la tipărirea tezei de doctorat la Leipzig (vezi Anexa 5). Ciudat este totuși faptul că unele date comunicate de autor în cuprinsul anexelor cu numerele 4 și 5 sunt total neconcordante între ele, atât relativ la susținerea publică a tezei cât și în legătură cu publicarea ei sub formă extinsă. Nu se poate omite aici indiciul că ediția germană avea prefața datată la mijlocul lunii septembrie 1899, după ce autorul menționa că a lucrat pentru teză la București în toamna anului anterior; pentru ca un document inclus și explicat de L. Smeu să specifice data de 17/29 noiembrie 1899, cu care ocazie mitropolitul I. Me-

țianu a eliberat un soi de certificat pentru ca petiționarul I. Sârbu să-și poată susține teza la Universitatea din Viena. Dar decalajul de timp până în 15 februarie 1905, momentul promovării în calitatea de doctor în filozofie, când probabil I. Sârbu se regăsea în capitala Imperiului în acțiunea sa de cercetare a mărturiilor arhivistice referitoare la epoca domnitorului Mihai Viteazul.

Indiferent de durata în timp a elaborării tezei de doctorat și de fazele fragmentare de lucru și ulterior de susținere, nemaivorbind de faptul că tipărirea grăbită la Leipzig s-a produs și drept consecință a noii ordonanțe ministeriale privind revizuirea doctoranturii⁹, ecoul imediat s-a materializat în revistele de specialitate din țară și exterior, care au relevat importanța lucrării sub aspect metodologic și documentar. D. A. Sturdza, B. P. Hașdeu și I. Kalinderu discutau în ședința Academiei Române din 15 octombrie 1899, — dovadă elocventă că varianta în limba germană a fost deja tipărită —, favorabil despre competența autorului și valoarea lucrării. N. Iorga opinia despre o operă clasică și importantă, ce a epuizat în premieră sursele arhivistice ungare într-o critică ireproșabilă și solidă. Istoricul maghiar Jancsó Benedek observă într-o recenzie amplă tocmai obiectivitatea mesajului transmis de autor după analizarea materialului inedit cercetat la Viena.¹⁰ Concluzia unanimă se impunea așadar în legătură cu unul dintre reprezentanții de seamă ai științei istorice românești și bănățene, deopotrivă.

I

Hochlöbliches Professoren-Collegium!

Der Unterzeichnete, nachdem er an der philosophischen und theol.- (ogischen) Facultät der Universität Iena drei Semester, an der philos. (ophischen) Facultät der Universität Wien fünf Semester absolviert hat, ersucht um Zulassung zu den strengen Prüfungen (Rigorosen) aus dem Hauptfache *Geschichte* in Verbindung mit der class.(ischen) Philologie (Latein), und stützt seine Bitte auf nachbezeichnete Documente:

- a) Maturitätszeugnis
- b) Abgangszeugnis der Universität Jena
- c) Absolutorium der Universität Wien
- d) Curriculum vitae
- e) Dissertation unter dem Titel: „Mateiu-Vodă Basarabas auswärtige Beziehungen 1632—1654. Erster Teil, bis 1637“.

Wien den 19 März 1896

Ion Sirbu
abs.(olvent) phil.(ologie)

(pe verso:) Praes. 21 März 1896. Z. 707

An das Hochlöbliche Professores-Collegium der philosophischen Facultät der k.k. Universität Wien Ion Sârbu wohnhaft in Wien, IX. Lazaethgasse 3.I. St.(ock), Thür 8.

bittet um Zulassung zu den phil(osophischen streng Prüfungen behufs Erlangung des Doctorgrades.

Mit. 5. Beilagen.

II

Lebenslauf

Der Unterzeichnete wurde am 17 Februar a.(lten) St.(il) 1865 zu Rudăria in Ungarn (Banat) geboren, und ist der Sohn des dortigen Pfarrers Iacob Sirbu und der Mutter Floarea. Er besuchte in seinem Geburtsorte die rumänische Volksschule durch drei Jahre, worauf er in eine eben errichtete rumänische Oberschule nach Bozovici, einem nahe gelegenen Orte, geschickt wurde. Nach anderen drei Jahren liess man ihn das Untergymnasium zu Caransebes, und zwar die erste Klasse desselben beziehen, obwohl er in der dritten Klasse Aufnahme fand, wenn sein Vater sich dazu hätte verstöhen wollen, dass sein Sohn die lateinische Sprache

privat lerne, was aber der Vater in Ansehung der schwächlichen Constitution des Sohnes abschlug. Nach Absolvierung von drei Klassen besuchte er die vierte in Debreczen, die fünfte im rumänischen Gymnasium zu Kronstadt, die sechste in Pressburg, die siebente und achte Gymnasialklasse wieder in Kronstadt, wo er sich auch der Maturitätsprüfung am 21 Juni a.(lten) St.(il) 1886 unterzog, und welche er mit Auszeichnung bestand. Seine academischen Studien begann er an der Universität Jena, wo er drei Semester verblieb, und bei den Herren Professoren (bzw. Dozenten) Lorenz, Eucken, Liebmann, Rein. Falckeberg, Gezler, Gädechens, Lipsius, Nippold, Schmiedel, Schäffer Winkelmann und Pechuel-Löschke Vorlesungen hörte und Prof.(essor) Lorenz's Seminar besuchte. Die weiteren fünf Semester brachte er an der Universität Wien zu, wie es dem Absolutorium, das ihm im August 1890 ausgefolgt wurde, entnommen werden kann. Hier besuchte er die Vorlesungen der Herren Professoren Huber, Zeissberg, Büdinger, Bormann, Mühlbacher, Sickel, Hoffmann, Hartel, Zimmermann, Vogt, Privatdoc.(enten) Brentano, Tomaschek und Miaskowski. Von 1891 an hielt er sich im Elternhause auf, und arbeitete an einer umfangreicheren wissenschaftlichen Werke, wovon ein Teil als Dissertation hier beiliegt.

Wien den 19 März 1896

Ion Sârbu

III

970

Gutachten

über die Dissertation des Herrn *Ion Sirbu*, Mateiu Vodă Basarabas auswärtige Beziehungen. I. Theil 1632—1637.

Herrn Sirbu, ein Rumänen aus Ungarn, hat eine Geschichte der auswärtigen Beziehungen des walachischem Wajwoden Mathias Basaraba (1632—1654) geschrieben, über wegen der grossten Umfanges anhalten eins an ersten Theil als Dissertation überreicht. Ander Kandidat hat nicht neue die von Kurmuzaki gesammelten und von der rumänischen Akademie herausgegebenen „Documente“ und andere, rumänische Quellen, fandern, der er als Magyarischen wichtig ist, auch die vielfachigen umzurichten Publikationen über diese Zeit benützt, so dass ihm ein ausserordentlich vielfalchigens Material zur Verfügung stand, welches mich in einer ganz geschieckten Steife neuarbeitet worden ist. Die Dissertation hat bisher einen bedeutenden wissenschaftlichen Antwort. Neben einjahrem schwärliche Werkträge wird man hinzustehen können, der das deutsche nicht die Muttersprache des Kandidatern ist.

Ref.(erenten) beantragt die Zulassung delseiben zu den mündlichen Rigosoren.

Wien 27. März 1896

Huber Referent
Zeissberg als Coref.(erent)

IV

An das löbliche Decanat der philosophischen Facutät der Universität
Wien

Unterzeichneter bittet höflichst um die leihweise Ausfolgung seiner
Doctordissertation, und verpflichtet sich dieselbe binnen drei Monaten
zurückzustellen, eventuell statt derselben vier gedruckte Exemplare.

Wien 13 Juli 1898.

unterthänigster Diener
Ion Sârbu
cand.(idat) phil.(osophie)

Dissertation erhalten
Wien am 14/7. '98

Ion Sârbu
cand.(idat) phil.(osophie)

Absolutorium
Abgangszeugnis von Jena
Maturitätszeugnis und
Dissertation erhalten am
22 Juni 1899.

Ion Sârbu

(pe verso:) 970 praes. 14. 7. (18) 98. Z. 1951

Mit der entlassung der Ms.(anuscript)
einverstanden

Huber

V

970

Datum	praes. 21 März 1896. Z. 707
Namen	Iohann (Ion) Sîrbu
Alter, Heimat	am 17. Febr.(uar) 1865 zu Rudăria in Ungarn
Gymnasium	I—III Classe zu Caransebes, IV Cl.(asse) zu Debrecin, VI Cl.(asse) am evangel.(isches) Ly- ceum zu Presburg, V, VII u.(nd) VIII Cl.(asse) am gr.(iechisch)-orient.(alisches) Gymn.(asium) zu Kronstadt. Matur Zeung.(is) u(m) 1(15) Juli 1896.

Universität	VIII Sem.(ester) n.g. III Sem.(ester) zu Jena an W.(inter) S.(emester) 1886(7) bis im W.(inter) S.(emester) 1887(8) u.(nd) V. Sem. (ester) 1887(8) u.(nd) V. Sem.(ester) zu Wien im S.(ommer) S.(emester) 1888 bis Som.(mer) Sem.(ester) 1889(90)	
Abhandlung	„Mateiu-Vodă Băsarabas auswärtige Beziehun- gen 1632—1654“. Erster Theil bis 1637 Approbiert den 8. April 1896 Penck	
Referenten	Huber Ref.(erent)	Corref.(erent) von Zeissberg
Fachprüfung	Abgehalten am 11 VII 1898 ausgezeichnet Huber ausgezeichnet Nedlich genügend Marx Einst.(immung) approbiert Gegenbauer	
	Nebenrigorosum abgehalt am 14. Juni 18(19) ausgezeichnet Müllner ausgezeichnet Jagič einstimmung mit Auszeichnung approbiert Tomaschek	
Promoviert 15 Februar 1901		

NOTE

* Se cuvin reiterate i pe această cale gratitudinea noastră fa de Fundaia „ELIAS“ i ACADEMIA ROMÂNĂ, care au încurajat moral i material cercetările efectuate la Viena in noiembrie-decembrie 1992.

1 E. Wagner, *Das Projekt Siebenbürgische Studierende an auslndischen Universitten und Hochschulen*, in *Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde*, LXXXII, 1978, nr. 2, p. 181—184; Al. Zub, *Rumnische Studierende an europischen Universitten*, in *Idem*, LXXIII, 1979, nr. 1, p. 21—40.

2 Opera: *Mateiu-Vodă Bsarabas auswrtige Beziehungen. 1632—1654 (Zur Geschichte des europischen Orients)*, Leipzig, 1899; retipărire în romn, Timisoara, 1992; *Istoria lui Mihai Vodă Viteazul. Domnul rii Romneti*. I. 1593—1598, București, 1904; II. 1598—1601, București, 1907; ediie nouă, Timisoara, 1976.

Referine: I. Lupa, in *Anuarul Institutului de Istorie Naional*, I, 1921—1922, p. 403—406; N. Iorga, in *Ramuri*, XVI, 1922, p. 358; C. Rudneanu, in *Banatul*, II, 1927, nr. 1, p. 20—21; T. uta, in *Foaia Diecezană*, XIVL, 1929, nr. 36, p. 4—5;

- nr. 37, p. 4—6; C. Rudnăanu, în *Preocupări literare*, II, 1937, nr. 7—8, p. 314—317; L. Predescu, *Enciclopedia Cugetarea*, București, 1940, p. 758; I. E. Torouțiu, *Studii și documente literare*, XII, București, 1940, p. 178—184; I. Ionașcu, în *Studii de istorie a Banatului*, II, 1970, p. 173—198; L. Smeu, în *Mitropolia Banatului*, XXVI, 1976, nr. 5—8, p. 509—511; I. D. Suciu, în *Idem*, XXVIII, 1978, nr. 4—6, p. 1268—1270; *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 299; M. Bănescu, în *Mitropolia Banatului*, XXX, 1980, nr. 1—3, p. 111—124; *Idem*, în *Idem*, XXX, 1980, nr. 7—9, p. 466—476; M. B. Băbiu, în *Idem*, XXXII, 1982, nr. 4—6, p. 311—321; Fl. Moldovan, în *Academia Română și Banatul*, Timișoara, 1982, p. 161—167; V. Nemiș, în *Banatica*, VIII, 1985, p. 323—333; *Banatul și Marea Unire*, 1918, Timișoara, 1992, p. 261—262.
- 3 I. Clinciu, *Din trecutul societății „Transilvania”. 1867—1939*, București, 1940, p. 74, 196.
- 4 Archiv der Universität Wien, *Hauptmatrikel*, mf. 24, Philosophen, ff. Sommer-Semester, 1888, Rudăria, Ungarn.
- 5 Archiv der Universität Wien, *Philosophisches Promotions-Protokoll*, vol. II, Nr. 1024/1901.
- 6 I. Novac-Dolângă, *O scrisoare inedită a istoricului I. Sirbu*, în *Orizont*, XXVI, 1975, nr. 40, p. 3; Viena, 15/27 decembrie 1893.
- 7 Coperta dosarului de doctorat: Nr. 970. Rigorosen des Johann Sirbu Praes. 21. März 1896. Z. 707. Dissertation: Huber, Zeissberg. Haupt. rigor: — Nebenrigoros(en), — Promotion: —; vezi în *Verzeichnis über die seit dem Jahre 1872 an den philosophischen Fakultät der Universität in Wien eingereichten und approbierten Dissertationen*, I, Wien, 1935, poziția 779 anul 1896, cota P.N. 970; vezi și teza de doctorat în original, *op. cit.*, p. 5, 6, 8.
- 8 *Idem*, *op. cit.*, p. X.
- 9 Archiv der Universität Wien, *Empfangsbestätigung* (în dosarul de doctorat) Herr, Ion Sirbu, (abs. phil.) aus Rudăria in Ungarn hat an die Universitäts-Quästur 20 fl. als Taxe für die Begutachtung seiner Dissertation. Penck. Wien, 20 März (18)96; vezi și în *Istoria lui Mihai Vodă Viteazul...*, *op. cit.*, București, 1904, p. I: menționa ajutorul material acordat de D. A. Sturdza la tipărirea tezei.
- 10 *Analele Academiei Române*, seria II, tom XXII. 1899—1900, p. 35—36; N. Iorga, în *Convorbiri Literare*, XXXIV, 1900, nr. 1, p. 141; *Idem*, în *Revue critique d'histoire et de littérature*, XLIX, 1900, nr. 1, p. 748; Moriz Landwehr v. Pragenau, în *Mittheilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, XXI, 1900, p. 701—706; Jancsó, B., în *Századok*, XXXIV, 1900, p. 518—526.
- 11 Mulțumiri reinnoite colectivului de specialiști din cadrul arhivei Universității vieneze de sub conducerea dr.-ului Kurt Mühlbacher.
- 12 *Vezi în Vorlesungen an der Grossherzog. Herzogl. Sächsischen Gesamt-Universität Jena in Sommer 1886 și în Winter 1886/87, în Sommer 1887.*
- 13 *Vezi Regulamentele de doctorat pentru Facultatea de filosofie a Universității din Viena; „Rigorosen-Ordnung”, adoptat la 15 aprilie 1872 în locul celui expirat și inițiat la 7 ianuarie 1809; ulterior revizuit la 16 martie 1889, în K. Lemayer, Die Verwaltung der österreichischen Hochschulen von 1868—1877, Wien, 1878, p. 76, 261—267; R. Meister, Geschichte des Doktorates der Philosophie an der Universität Wien, Wien, 1948, p. 48—59, 114—121, 121—129.*
- 14 În legătură cu actele necesare a fi depuse, vezi în R. Meister, *op. cit.*, p. 125—126; se stipula, printre altele, prezentarea tezei de doctorat și două examene orale finale, din materia filosofie și alta combinată, respectiv istorie-latină.
- 15 Pentru Universitatea din Jena, vezi *Vorlesungen...*, *op. cit.*; iar pentru cea de la Viena, vezi *Öffentliche Vorlesungen an der k.k. Universität zu Wien im...* și *Übersicht der Akademischen Behörden, Professoren, Privatdozenten, Lehrer, Beamten an der k.k. Universität zu Wien für das Studienjahr...*, toate aceste anuare universitare se păstrează la Biblioteca universitară „Lucian Blaga” din Cluj.
- 16 *Vezi notele de la documentul Nr. V din ANEXĂ.*
- 17 Posibilă eroare de transcriere a datării din partea doctorandului.
- 18 Cei patru ani de studiu, respectiv 8 semestre universitare au fost obligatorii de consemnat în virtutea procedurii legiferate în 1872 și revizuite în 1899, vezi în R. Meister, *op. cit.*, p. 49, 114, 122.

- 19 Albrecht Penck, profesor de geografie, decan între 1895/96, calitate în care supraveghează dosarele de doctorat, vezi în *Übersicht...*, *op. cit.*, 1895/96, Wien, 1895, p. 4, 32.
- 20 Alfons Huber, „protectorul“ studentului și doctorandului I. Sirbu, unul dintre cei doi membri ai comisiei de lecturare și apreciere a tezei de doctorat, vezi în *Übersicht...*, *op. cit.*, 1895/96, Wien, 1895, p. 39; Heinrich Ritter von Zeissberg, celălalt membru al comisiei sus enunțate, vezi în *Übersicht...*, *op. cit.*, 1895/96, Wien, 1895, p. 34.
- 21 Examen obligatorii și preliminare „rigorosului“ final, vezi în R. Meister, *op. cit.*, p. 116, 123—124.
- 22 Oswald Redlich, profesor de istorie și științe auxiliare, vezi în *Übersicht...*, *op. cit.*, 1898/99, Wien, 1899, p. 41.
- 23 Friedrich Marx, profesor de filologie clasică, vezi în *Idem*, p. 40.
- 24 Leopold Gegenbauer, profesor de matematică, decan al Facultății de filosofie în intervalul dat și având mandatul de a aproba dosarul de doctorat, vezi în *Übersicht...*, *op. cit.*, 1897/98, Wien, 1898, p. 3.
- 25 Cele două examene publice orale cu durata de trei ore în total.
- 26 Laurenz Müllner, profesor de filosofie, vezi în *Übersicht...*, *op. cit.*, 1898/1899, Wien, 1899, p. 40.
- 27 Vatroslav Jagić, profesor de filologie slavă, vezi în *Idem*, p. 38.
- 28 Wilhelm Tomaschek, profesor de geografie, decan al Facultății de filosofie în anul universitar 1898—1899, vezi în *Übersicht...*, *op. cit.*, Wien, 1899, p. 37.
- 29 Despre însemnătatea sistemului „promovării“ festive la titlul de doctor în ierarhia universitară austriacă, vezi în R. Lemayer, *op. cit.*, p. 265, 267 și R. Meister, *op. cit.*, p. 49—50, 58—59, 117, 125.

DES NOUVELLES DONNEES SUR L'INTERVALLE DE TEMPS VIENNOIS DE L'HISTORIEN ION SARBU

(Résumé)

L'auteur apporte des nouvelles contributions concernant la période de séjour à Vienne de l'historien roumain Ion Sârbu pendant qu'il a préparé et a présenté sa thèse pour obtenir le titre de docteur en histoire. On présente les opinions des divers analystes sur le problème, l'auteur en corrigeant quelques erreurs par des documents peu connus. On met quelques demandes sur les inadvertances en regard des certains moments de l'activité, à Vienne, de l'historien banatois. Dans le contenu de cet article, on souligne les significations et l'importance de l'ouvrage sur le voivode Mihai Viteazul, élaboré par Ion Sârbu.